

Kulttuuri ja taide

Sivu on päivitetty 27.8.2004.

[maalaustaide](#) | [kirjallisuus](#) | [teatteri](#) | [elokuva](#) | [sarjakuva](#) |
[musiikki](#) | [arkkitehtuuri](#) | [tapakulttuuri](#) | [uskonnot](#) | [ruokakulttuuri](#) | [juhlapäivien](#)
[vietto](#) | [etusivulle](#)

Fernando Amorsolo: *Angelus* (öljymaalauus)

Maalaustaide

koonnut Riitta Vartti

Ensimmäiset taidemaalarit tulivat julkisuuteen 1800-luvun lopun kansallisen herätyksen aikoihin, jolloin filippiiniläiset taistelivat itsenäistyäkseen Espanjan siirtomaavallasta. Kauden taiteilijoista tunnetuimmat olivat [Felix Resurreccion Hidalgo](#) ja [Juan Luna](#). Molemmat tekivät suurimman osan elämäntyöstään Euroopassa, jonne he jäivät opiskeltuaan taidetta Espanjassa. Heidän studiosa Pariisissa olivat filippiiniläisten vallankumouksellisten kohtaamispaikkoja.

Modernismin omaksuivat muutamat taiteilijat jo ennen toista maailmansotaa Yhdysvaltain miehityskaudella. Tämän suuntauksen edustajia ovat olleet Juvenal Sanso, Vicente Manansala ja Fernando Zobel.

Sodan jälkeen tunnetuin taiteilija oli [Fernando Amorsolo](#), jota voisi ehkä nimittää kansallisromanttiseksi. Amorsolo oli vähemmän kosmopoliittinen kuin suuret edeltäjänsä ja hänen aiheensa olivat korostetun filippiiniläisiä.

Norma Belleza: *Sari-sari*

Naistaiteilijat ovat päässeet esiin vasta viime vuosikymmeninä. Muutamia esimerkkejä ovat Norma Belleza, Araceli Limcaco Dans, Brenda Fajarco ja Arlene Villaver.

Lisää filippiiniläisistä naistaiteilijoista teoksessa:

Kintanar, Thelma B. ja Sylvia Mendez Ventura (1999). *Self-Portraits: Twelve Filipina Artists Speak*. Ateneo de Manila University Press, Quezon City.

Filippiiniläisiä taiteilijakuvia

Felix Resurreccion Hidalgo (1853-1913) opiskeli yliopistossa lakitiedettä, mutta siirtyi nopeasti taideopintoihin, jotka veivät hänet Espanjaan. Silloisten taiteilijoiden tapaan hän perusti studiosa Pariisiin ja oleskeli ulkomailla paitsi lyhyttä kotimaan kautta vähän ennen kuolemaansa. Hidalgo tuotti yli tuhat työtä, joukossa öljymaalauksia, akvarelleja, pastelleja ja hiilipiirroksia. Hänen aiheensa vaihtelivat mytologiasta ja historiasta maisemiin ja muotokuvaan. Tyyliään hän oli klassinen, mutta viimeisissä töissään on nähtävillä myös impressionistisia piirteitä. Monet hänen töistään on palkittu kansainvälisesti.

Felix Resurreccion Hidalgon päätöitä ovat *La Barca de Aqueronte*, *Jovenes Cristianas Expuestas al Populacho* ja *Adios del Sol*.

Juan Luna (1857-1899) oli samoin Filippiinien ensimmäisiä kansainvälisesti tunnettuja taidemaalareita. Hänen työnsä esittävät usein historian henkilöitä dramaattisissa kohtauksissa, joissa on väkivaltaista toimintaa, jännitettä, kauhua ja tuskaa. Hän oli hyvin kosmopoliittinen ja aloitti matkustelunsa Aasian maista meriupseerin ammatissaan, jonka ohella hän opiskeli maalaustaidetta. Hän jatkoi opintoja Espanjassa ja Italiassa ja saavutti töillään runsaasti mainetta. Myöhemmin hänellä oli studio Pariisissa. Ulkomailla hän vietti yhteensä 17 vuotta ennen palaamistaan Filippiineille juuri vallankumouksen alla 1800-luvun lopulla.

Juan Lunan tunnetuimpia maalauksia ovat *Spoliarium*, *The Battle of Lepanto*, *Peuple et Rois* ja *España y Filipinas*.

Fernando Amorsolo - totuus. hvvvvs. kauneus

Fernando C. Amorsolo (1892-1972) ansaitsi ensimmäisenä kansallistaiteilijan arvonimen sadoilla valoisilla, klassisen realistisilla maalauksillaan, jotka useimmiten esittävät perinteisiä talonpoikia tai tavallisia kaupunkilaisia työssään. Hänen maalauksilleen on tyypillistä lempeys ja sulokkuus. Hän etsi ihanteellista kauneutta ihmisistä ja maisemista, joissa häntä kiinnosti auringon valon leikki eri vuorokaudenaikoina. Kansallishenkisesti hän etsi malleistaan erityisesti filippiiniläistä

kauneusihannetta.

Fernando Amorsolon tunnetuimpia maalauksia ovat *Maiden in a Stream* (Tyttö joella, 1921), *El Ciego* (1928), *The Mestiza* (Puoliverinen nainen, 1943), *Planting Rice* (Riisiä istuttamassa, 1946) ja *Sunday Morning Going to Town* (Sunnuntaiamuna kaupunkiin menossa, 1958).

© Riitta Varti, päivitetty 15.3.2002

Filippiiniläistä taidetta taas Suomessa

Endless Blues

Pacita Abad

Filippiiniläinen taiteilijan **Pacita Abadin**
näyttely Siuntiossa 3 - 19.6.2003

Paperikollaasit ja maalauksia sarjasta "Endless Blues" (koko näyttelyn nimi), 3 - 19.6.2003, Stockgårdin Galleriassa Siuntiossa.

Stockgård galleria
Itäinen Kuninkaantie 166
02580 Siuntio
p. 040-72553 92

Galleria on auki ti-pe 12-18 ja la-su 12-16 sekä sopimuksen mukaan.

<http://www.siuntio.fi/stockgard03.htm>

Pacita Abad on yksi Aasian arvostetuimpia taiteilijoita. Hän on osallistunut yli 50 näyttelyyn yli 40 maassa Aasiassa, Australiassa, Yhdysvalloissa ja Latalalaisessa Amerikassa. Hänen töistään ja elämästään on julkaistu lukuisia kirjoja. Euroopassa Pacita Abad oli esillä ensimmäistä kertaa v. 2001, jolloin hänellä oli myös Siuntiossa näyteltävää "The Sky Is The Limit". Svntvoerältään

filippiiniläinen taiteilija on asunut useissa maissa eri puolilla maailmaa ja asuu ja maalaa nykyään Singaporessa ja Indonesiassa. Abad kertoo saaneensa vaikutteita erityisesti Intiasta ja Indonesian tekstiilitaiteesta ja varjoteatterista.

Katso lisää esimerkiksi sivulta <http://www.pacitaabad.com/htmls/index.asp>

Pacita Abadin ensimmäinen näyttely Suomessa oli 8.8.- 23.9.2001 nimellä "The Sky is the Limit - vain taivas on rajana".

Kirjallisuus

Kirjallisuuden lyhyt historia
Riitta Vartti

Suullisen perinteen kausi

Ennen espanjalaisten tuloa Filippiineillä elettiin pääasiassa suullisen kertomaperinteen aikaa, vaikka jotkut saariston kansoista olivat jo kehittäneet oman kirjoitusjärjestelmänsä. Tuolta ajalta ovat kotoisin lukuisat eepokset, tarinat ja sananparret.

Espanjalaisten valtakausi (1521-1898)

Espanjalaiset syrjäyttivät paikalliset kirjoitustavat ja istuttivat maahan roomalaiset aakkoset. Käännättäkseen kansan kristinuskoon espanjalainen papisto käänsi uskonnollista kirjallisuutta paikallisille kielille. *Indioita* (espanjalaiset nimittivät alkuperäisasukkaita intialaisiksi ensimmäisten valloittajien tekemän erehdyksen vuoksi) ei päästetty yliopistoihin ja espanjaa opetettiin vain pienelle *ladinojen* ryhmälle, joka toimi hallinnon apuna ja tulkkeina.

Aluksi myös filippiiniläiset julkaisivat lähinnä käännöksiä espanjalaisesta uskonnollisesta kirjallisuudesta. Tilanne muuttui vasta 1800-luvulla, kun nouseva sivistyneistö, *ilustradot* alkoivat kirjoittaa aluksi etupäässä espanjaksi. Ensimmäinen merkittävä julkaisu oli Balagtasin (Francisco Baltazar) runomuotoinen teos *Florante at Laura* (1838). Se on kuvitteelliseen Albaniaan sijoitettu tarina, jonka voi tulkita verhotusti kuvaavan espanjalaisten sortoa Filippiineillä.

1800-luvun lopun kansallinen herätys merkitsi todellisen filippiiniläisen kirjallisuuden syntyä. Kansalliskirjailija José Rizal (1861-1896) oli filippiiniläisen realismin perustaja, jonka vaikutus oli vallankumouksellinen sekä kirjallisuudessa että kolonialismin vastustamisessa. Hän oli Euroopassa koulutettu ja monipuolisesti lahjakas. Hänen päätyönsä olivat romaanit *Noli Me Tangere* (1887) ja *El Filibusterismo* (1891).

Espanjalaisten kaudella naiset eivät päässeet sivistyksen piiriin eivätkä kirjalliseen elämään. Runoilija Leona Florentinon (1849-1884) tuotanto julkaistiin vasta hänen varhaisen kuolemansa jälkeen ja

silloinkin Euroopassa.

Yhdysvaltain kausi (1898-1946)

Yhdysvallat pystytti ensi töikseen maahan englanninkielisen, sukupuolten kannalta tasa-arvoisen koululaitoksen ja tuki filippiiniläisten opiskelua Yhdysvalloissa. Seurauksena sivistyneistö amerikkalaistui nopeasti. Jo 1920-luvulla alkoi ilmestyä englanninkielistä kirjallisuutta. Ensimmäisen englanninkielisen novellin julkaisi nainen, Paz Marquez Benitez, vuonna 1927.

Yhdysvaltain kaudella englanniksi kirjoittivat monet muut merkittävät kirjailijat kuten Paz Latorena, José Garcia Villa, Carlos Bulosan, Manuel E. Arguilla, N. V. M. Gonzales, Estrella Alfon, Kerima Polotan ja Nick Joaquin.

Saariston alkuperäiskielillä kirjoittaneista tulivat tunnetuiksi vain harvat kuten Magdalena Jalandoni (1901-1978), joka kirjoitti kotisaarensa Panayn murteella hiligaynonilla. Hän on ollut Filippiinien tuotteliain kirjailija 70 teoksellaan, joista 24 on romaaneja.

Japanin miehitys (1942-45) merkitsi sysäystä omakieliselle kirjallisuudelle, koska japanilaiset kielsivät englanniksi julkaisemisen. Tänä lyhyenä kautena jotkut kirjailijat kuten Lina Flor siirtyivät äidinkieltensä käyttämiseen.

Itsenäisyyden aika (1946-)

Itsenäisyyden alussa vallitsi valoisa ilmapiiri ja nousukausi, joka kuitenkin päättyi 1970-luvulla taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin ongelmiin ja presidentti Ferdinand Marcosin diktatuuriin. Poikkeustilan nimissä Marcos kielsi 1972 lähes kaiken poliittisen toiminnan sekä useimmat järjestöt, lehdet ja kustantamot. Marcos julisti pannaan monia teoksia kuten jopa kansalliskirjailija José Rizalin romaanin *Noli Me Tangere*. Monet kulttuurihenkilöt joutuivat maan alle tai lähtivät maanpakoon kuten kirjailija Ninotchka Rosca. Kymmeniä tuhansia vangittiin, kidutettiin tai tapettiin, joukossa monia kirjailijoita. Lopulta vastarinta kuitenkin johti Marcosin kukistamiseen kuuluisassa EDSA-vallankumouksessa 1986.

Yhteiskunnallisen tietoisuuden nousu yhdistyi 1960-luvulla alkaneeseen uuteen kansalliseen herätykseen. Alettiin korostaa omakielisen opetuksen ja kirjallisuuden merkitystä. Vuonna 1987 oma kirjakieli, filippiino, saavutti vihdoin toisen virallisen kielen aseman. Kuitenkin kun Englanti on edelleen tiedotusvälineiden, hallinnon ja sivistyneistön suuren osan pääkieli, kotoperäisillä kielillä julkaisevat eivät saavuta kansainvälistä arvostusta yhtä helposti kuin englanniksi kirjoittavat.

Tagalogiksi (filippiinoksi) ovat kirjoittaneet esimerkiksi Amado V. Hernandez, Edgardo M. Reyes, Liwawwav Arceo, Lualhati Bautista.

Andres Cristobal Cruz ja Efren R. Abueg.

Englanninkielinen kirjallisuuspöerinne elää edelleen vuosikymmeniä itsenäistymisen jälkeen. Siihen kuuluvat nykyisistä kirjoittajista ehkä tunnetuimpina F. Sionil Jose, Cristina Pantoja-Hidalgo ja nuorimmista Lakambini Sitoy ja Gina Apostol. He ovat luoneet oman tyyliinsä ilmaista englanniksi filippiiniläiseen tapaan.

Viime vuosikymmenten valtava siirtolaisuus on johtanut siihen, että eri puolilla maailmaa on syntynyt filippiiniläistä siirtolaiskirjallisuutta. Tämä pätee etenkin Yhdysvaltoihin, missä on monimiljoonainen filippiinovähemmistö. Siellä voidaan puhua jo useista siirtolaiskirjailijoiden polvista. Monet filippiiniläis-amerikkalaisista kirjailijoista julkaisevat teoksensa myös entisessä kotimaassaan. Heistä tunnetuimpia lienevät Linda Ty-Casper, Cecilia Brainard, Michelle Cruz Skinner, Paulino Lim Jr. ja Marianne Villanueva.

Filippiinien naiskirjailijoiden tuotannosta lisää novellikoelmassa Tulikärpänen - filippiiniläisiä novelleja. Toim. Riitta Vartti. Kääntöpiiri 2001.

José Rizal

Filippiinien kansalliskirjailija ja -sankari **José Rizal** (1861-1896) oli monipuolisesti lahjakas. Hän opiskeli sekä lääketiedettä että filosofiaa Euroopan eri puolilla (mm. Madrid, Pariisi, Heidelberg, Berliini, Lontoo), missä hän vietti useita vuosia. Hän puhui lukuisia kieliä ja oli laajasti sivistynyt. Sydämeltään hänen sanotaan olleen ennen kaikkea taiteilija ja runoilija. Romaaneillaan *Noli Me Tangere* (1887) ja *El Filibusterismo* (1891) hän osallistui voimakkaasti itsenäisyystaisteluun.

Poliittisessa toiminnassaan hän pyrki aluksi filippiiniläisten aseman parantamiseen Espanjan siirtomaassa, mutta kallistui myöhemmin täydellisen itsenäisyyden kannalle. Vastoin ystäviensä neuvoja hän palasi Filippiineille 1892. Espanjalaiset teloittivat hänet kapinallisena 30.12.1896. Jäähyväisrunoa *Mi Ultimo Adios* ("Viimeiset jäähyväiseni") pidetään vaikuttavana taideteoksena.

Noli Me Tangere (1887). Rizalin ensimmäisen romaanin julkaisi pieni berliiniläinen kustantamo 2000 kappaleena. Romaani analysoi Filippiinien tulenarkaa tilannetta Espanjan siirtomaavallan loppuvaiheissa. Päähenkilöt ovat nuori ja sivistynyt Crisostomo Ibarra ja hänen rakastettunsa Maria Clara vastassaan espanjalaiset papit ja virkavalta. Kirjan latinankielinen nimi merkitsee "Älä koske minuun" ja viittaa Jeesuksen sanoihin Maria Magdalenalle (Joh. 20:17).

suljettujen ovien takana. Kirjan vaikutus oli myrskyinen. On sanottu, että *Noli Me Tangere* merkitsi Filippiinien itsenäistymiselle samaa kuin Harriet Beecher Stowen *Setä Tuomon tupa* Yhdysvaltain sisällissodalle. Kirjakin voi syyttää vallankumouksen palon.

El Filibusterismo (1891), Rizalin toinen romaani, julkaistiin Belgian Ghentissä. Kirja vahvisti hänen mainettaan filippiiniläisten muutosvoimien johtohahmona. Se oli jatkoa *Noli Me Tangeren* tarinaan ja päättyy päähenkilöiden osalta traagisesti. Kirja oli omistettu kolmen papin muistolle, jotka espanjalaiset teloittivat pettureina vuonna 1872. Rizal oli nuorena poikana ollut todistamassa tapahtumaa ja se oli tehnyt hänestä espanjalaisen siirtomaavallan vastustajan.

José Rizal Filippiinien historiassa

© Riitta Vartti, päivitetty 15.3.2002

Teatteri

koonnut Riitta Vartti

Ennen kolonialismia

Ennen siirtomaavaltaa ei ollut teatteria siinä muodossa kuin nykyisin. Kuitenkin monet esitykset olivat teatterinomaisia. Filippiiniläisen teatterin juuret ovat uskonnollisissa ja yhteisöllisissä rituaaleissa, joita esitettiin draaman muodossa todellisen elämän tapahtumia kuvaten. Tämä tapa on säilynyt joidenkin alkuperäiskansojen parissa (esim. tagbanuat, tausugit). Sanalliset mittelöt kuuluivat myös heimojen tapoihin esimerkiksi Visayasin saaristossa. Heimon elämän osana esitysten tarkoituksena oli viihdyttämisen lisäksi opettaa ja siirtää perinteitä, tapoja ja uskomuksia seuraaville sukupolville. Tätä palveli myös runonlaulu, jolla eepokset ja kansantarinat esitettiin.

Espanjalaisten aika

Espanjalaisten 300-vuotisen siirtomaavallan aikana draamasta tuli kirjallinen taidemuoto. Juhlien ja tapahtumien yhteydessä alettiin esittää uskonnollisia näytelmiä. Draama oli lähetyssaarnaajille hyvä keino oppiensa levittämiseen ja sen vuoksi näytelmät esitettiin kansankielillä. Raamatun tapahtumia kuvittava draama (*panunuluyan*) levisi Filippiineille Meksikon kautta. Euroopasta omaksuttiin maallisemmat *komedya* ja *sarswela*, joista filippiiniläiset loivat paikalliset versiot.

Runomuotoinen *komedya* esitti tavallisimmin kuninkaallisen rakkaustarinan, jossa rakastavaiset edustivat vastakkaisia uskonnollisia leirejä, kuten kristittyjä ja "*moroja*" (islamilaista käytetty paikallinen haukkumanimi). Näitä näytelmiä kutsuttiin myöhemmin nimellä *moro-moro*. Taistelut ja konflikti kuuluivat näiden näytelmien sisältöön samoin kuin kansanomaisissa runomuotoisissa kertomuksissa *awit* ja *korido*.

Yhdysvaltain kaudelta itsenäisyyden aikaan

Amerikkalainen vaikutus teatterielämään alkoi välittömästi, kun Yhdysvallat miehitti maan 1900-luvun alussa. Kansankielisen ja espanjalaisvaikutteisen teatterin tilalle he toivat englannin kielen ja angloamerikkalaisen perinteen.

Uutta länsimaista teatteriperinnettä kutsuttiin etenkin aluksi nimellä *bodabil* (vaudeville). Esitettiin länsimaisia näytelmiä alkuperäismuodossaan englanniksi tai englanninkielisin käännöksin tai filippiiniläisten tekijöiden tuottamia englanninkielisiä tai omakielisiä näytelmiä. Tämä teatteriperinne omaksui kaikki länsimaiset tyyliuunnat, jotka ovat tuttuja meilläkin: absurdi teatteri, eepinen teatteri, ekspressionismi ja eri realismin muodot.

Bodabil viittasi alun perin viihteellisiin esityksiin, jotka sisälsivät laulua ja tanssia, kuorotyttöjä ja komedienneja. Tämä perinne juonsi alkunsa amerikkalaisille sotilaille järjestetystä viihteestä. *Bodabil*-esitykset saivat kuitenkin paljon julkisuutta myös arvostetuilla näyttämöillä ja synnyttivät omia tähtiään, joita verrattiin amerikkalaisiin: "Filippiinien Fred Astaire", "Filippiinien Chaplin" tai "Filippiinien Elvis". Myöhemmin viihteellisen teatterin kehitys on johtanut varieteetin suuntaan ja taantunut lähinnä seksibaarien ohjelmistoksi. *Bodabil*-perinne jatkaa myös yhtenä juonteena filippiiniläisissä elokuvissa.

Huolimatta Yhdysvaltain kiinteästä otteesta kolonialismia arvosteltiin voimakkaasti myös teatterin keinoilla. *Sarswela*-musiikkikomedioita esitettiin Yhdysvaltain valtakaudella espanjan sijaan kansankielillä. Ne myös sivuuttivat suosiossa *komedyat*, joita moitittiin realismin puutteesta. *Komedya* jatkoi elämäänsä maaseudulla, minne espanjalaistunut kulttuuri oli juurtunut syvemmälle. *Sarswela* oli suosionsa huipulla 1920- ja 1930-luvuilla. Siitä oli tullut musiikillisempi ja se esitti tavallisesti romanttisia tai perheaiheita.

Vastakohtaksi kevyemmälle *sarswelalle* ilmaantui samoihin aikoihin varsinainen puheteatteri, *drama*, joka esitetti melodramaattisia kertomuksia proosamuodossa. *Dramaa* käytettiin usein yhteiskunnallisen kritiikin välineenä. *Sarswela* ja *drama* katosivat kokonaan, kun elokuva omaksui niiden paikan ennen toista maailmansotaa.

Japanilaisten nelivuotinen miehitys lisäsi hetkellisesti kansankielisen teatterin suosiota, koska englanninkielisten elokuvien näyttäminen oli kiellettyä. Sodan jälkeen kansankielinen teatteri taantui, kunnes 1960-luvulla alkanut uusi kansallishenkisyys on taas nostanut sen arvoonsa. Nyt näihin näytelmiin on tullut länsimaisia tyylivaikutteita, kuten yhteiskunnallinen ja psykologinen realismi ja ekspressionismi. Edelleen romantiikka on kuitenkin ollut kansanteatterin perusteemoja.

Teatteri nyt

Elokuvien ohella teatteri on tärkeä taidemuoto, koska se puhuu useimmiten kansan omilla kielillä. Filippiineillä ei voi sanoa olevan samanlaista "laitosteatteria" kuin esimerkiksi Suomessa, ehkä Manilan Kulttuurikeskusta (CCP) lukuun ottamatta. EDSA-vallankumouksen (1986) jälkeen on syntynyt teatteriryhmiä, joista monet ovat paikallisia, mutta niiden esityksiä voi nähdä kansallisilla festivaaleilla ja kansainvälisillä kiertueilla. Ryhmiä on perustettu eri puolille maata ja myös siirtolaisten keskuuteen ulkomaille.

Toiset ryhmät pitävät tehtävänäään ruohonjuuritason asukkaiden organisoimista teatterin keinoin ja ne tarjoavat tavallisille ihmisille mahdollisuuden ilmaista itseään. Tunnetuin

näistä kansanteattereista on jo 1967 perustettu PETA, jonka pyrkimyksenä on myös oman kielen edistäminen.

Lähteet

Baltazar, Silverio & Teresita E. Erestain & Ma. Fes. Estanislao (1981). *Philippine Literature. Past and Present*. Katha Publishing Co., Inc., Quezon City.

Fernandez, Doreen G. (2000). Philippine Theatre in English. *World Literature Today*, Spring 2000. Osoitteessa http://search.britannica.com/magazine/article?content_id=253665&query=theatre%20of%20the%20absurd.

Lumbero, Bienvenido & Cynthia Nograles Lumbera (1997). *Philippine Literature. A History & Anthology*. ANVIL Publishing, Inc., Pasig City.

© Riitta Vartti, päivitetty 19.1.2004

PETA - Philippine Educational Theater Association

PETA on 1967 perustettu koulutussuuntautunut teatteriorganisaatio. Se koostuu taiteilijaopettajista, jotka ovat omistautuneet sekä korkeatasoiseen teatteriestetiikkaan että kansan ja yhteiskunnan valtaistamiseen tähtäävään koulutukseen. Teatteritaiteen lisäksi PETA:n jäsenet toimivat esimerkiksi radion, elokuvan, sivistyksen ja yhteisö- ja kehittämistyön tehtävissä sekä erilaisissa järjestöissä, kuten lasten, nuorten, naisten, alkuperäiskansojen, ihmisoikeus- ja ympäristönsuojelualan järjestöissä. PETA:ssa on yli 70 jäsentä.

Vuonna 1991 PETA:n edustajat kävivät Suomessa myös Filippiiniseuran vieraina.

Elokuva

Anak ("Lapsi"), 2001.
Pääosassa tunnettu näyttelijätär Vilma Santos.

Filippiiniläinen elokuva - miestoimintaa, naistunnetta
Riitta Vartti

Filippiiniläisen elokuva-alan historia on yli 100-vuotias: ensimmäiset filminpätkät esitettiin siellä 1897. Seuraavana vuonna valmistuivat ensimmäiset Lumieren tekniikalla tehdyt dokumenttielokuvat, jotka esittivät näkymiä Manilasta. Ensimmäinen elokuvateatteri avattiin 1900. Ensimmäinen näytelmäelokuva *Rose of the Philippines* ("Filippiinien ruusu") valmistui 1909. Ensimmäinen äänielokuva esitettiin 1910. Jose Nepomucenon ohjaama *Punyal na Guinto* ("Kultainen tikari") vuodelta 1933 oli ensimmäinen filippiiniläinen

täysin äänelle perustuva puhe-elokuva.

Sanotaan, että filippiiniläisen elokuvan kulta-aika on ohi, mutta edelleen paikallinen elokuvateollisuus on tuottelias: pitkiä elokuvia valmistuu yli 100 vuodessa. Poiketen muista joukkotiedotuksen lajeista, elokuvat tehdään kansan kielillä, enimmäkseen filippiinoksi (tagalogiksi), johon on tosin sekoitettu viime aikoina yhä enemmän englantia (tuloksena sekakieli taglish).

Elokuvat pyrkivät mahdollisimman suureen ymmärrettävyyteen ja selkeyteen, niin ettei mitään jää katsojalle epäselväksi. Siksi ne suosivat vastakkainasettelua, liioittelua, toistoa ja äärimmäisen selkeää kuvakieltä. Samasta syystä ne myös käyttävät etupäässä katsojien äidinkieltä. Tämä ei ole mikään itsestäänselvyys Filippiineillä, missä median ja kirjallisuuden, hallinnon ja koululaitoksen kieli on enimmäkseen englanti. Elokuvat yhdessä radion ja television saippuaoopperoiden kanssa ovat poikkeus eliitin kulttuurista, ne ovat kansan suosimaa, kotimaista ja omalla kielellä esitettyä kulttuuria.

Filippiiniläisen elokuvan päävirtaus ovat melodramaattiset "*komiks-elokuvat*" - kuten arvostelijat niitä usein nimittävät. Lisäksi ovat harvinaisemmat laatu elokuvat, joiden tunnetuimpia ohjaajia ovat olleet Lino Brocka, Ishmael Bernal, Mike de Leon ja Marilou Diaz-Abaya.

Ylinäyttelemistä, tähtikulttia, sanapaljoutta

Filippiiniläisiä valtavirtaelokuvia on moitittu siitä, että niissä on ohut juoni, heikko logiikka ja motivaatio sekä väljä ja sivujuoniin taipuvainen tarinan rakenne, missä ratkaisut ovat helposti ennustettavia. Elokuvat ovat myös eskapistisia, todellisuuspakoisia. Tähän voi olla käytännön syitä kuten filmin tekemisen kalleus, minkä takia kaikessa tingitään. Elokuvia valmistetaan paikallisille markkinoille kotimaisen yleisön makua ajatellen.

Lopputuloksena elokuvia luonnehtii neljä pääpiirrettä: teatterimaisesti kohtauksiin keskittyvä tarina, ylinäyttelemisen, monisanainen dialogi ja tähtikultti. Kuitenkin näissä piirteissä on nähty myös alkuperäistä "filippiiniläisyyttä", paikallisen kulttuurin ilmentymistä, vastakohtana uudemmalle amerikkalaisuudelle, länsimaisuudelle ja kaupallisuudelle.

Esimerkiksi liioitteleva näyttelemisen sekä runollinen tai vanhahtava dialogi tunnustetaan perinnöksi Espanjan aikaisesta filippiiniläisestä teatterista. Teatterinomaisuutta lisää paikallaan pysyvä kamera, joka näyttää koko "näyttämön" kerralla. Mutta ovatko nämä piirteet sen aidompaa tai "filippiiniläisempää" kuin amerikkalainen aines?

Filippiineillä siis käydään kulttuurista taistelua siitä, mikä kulttuurikerrostuma on aidompi kuin toinen. Todella aitoa kulttuuriperustaa ovat monet etsineet vielä kauempaa, siirtomaavaltaa edeltävän ajan taiteesta ja kulttuurista.

Pitkitetvt. melskaavat kohtaukset

Filippiiniläiset elokuvat eivät perustu niinkään juonelle, vaan episodeille, kohtauksille. Ehkäpä "filippiiniläistä" on myös se, että kohtausten jännitys tehdään henkilöiden ristiriidoilla, tunteenpurkauksilla, sanaharkoilla ja nyrkkitappeluilla. "Draama" on tietyllä tavalla itsetarkoitus, henkilöiden tilanteiden analyysi ei niinkään.

Dramaattisten kohtausten itsetarkoituksellisuudesta seuraa myös kerronnallinen hitaus. Kohtauksia venytetään ja ne "puristetaan kuiviin". Myös kliimaksi puuttuu, kohtaukset vain seuraavat toisiaan. Toisinaan elokuvilla voi olla pakotettu loppu: hirvittävät ongelmat ratkeavat kuin taikasauvalla ja paha saa palkkansa. Kohtaukset ovat myös toisiinsa nähden itsenäisiä, ne eivät ole edellisten kohtausten seurausta eivätkä tähtää mihinkään päämäärään. Lisäksi elokuvien kerronnan katkaisevat usein syrjähyppyt kuten genreen kuulumattomat laulu- ja tanssiesitykset, fantasiajaksot, koomiset esitykset tai "matkailumainokset".

Melodraama - nyhkykyleffoja

Vastakkainasettelut ovat melodraaman ainesta. Filippiiniläisessä elokuvassa vastakkain ovat usein äärimmäinen rikkaus ja köyhyys. Korvaukseksi puutteesta köyhät esitetään moraalisesti korkeampina kuin rikkaat. Rikkaita moititaan samalla, kun kuitenkin rikastumista toivotaan.

Toinen vastakkainasettelu koskee ihonväriä. Kauneus yhdistetään vaaleuteen ja rumuus tummaan ihonväriin. "Rumia" ihmisiä tarinoissa kohdellaan huonommin, kauneus palkitaan. Työtätekevät ovat säännöllisesti tummaihoisia. Tämä vastaa jossain määrin todellisuutta, jossa varakkaat ovat ihonväritäänkin "parempiosaisia" koloniaalisen geeniperimän takia. Filippiiniläinen viihdemaailma vilisee *mestisa*-esiintyjiä, jotka ovat ihonväritään keskimääräistä vaaleampia joko kiinalaisen tai länsimaisen verenperinnön takia. Tähtinäyttelijöistä esimerkiksi Vilma Santos on hyvin vaalea. Harvinainen poikkeus säännöstä on toinen tähtinäyttelijätär Nora Aunor, joka on sekä väriltään että piirteiltään ehdottomasti "*pinay*" (filippiina). Molemmat ovat kuitenkin hyvin pienikokoisia, mikä sopii paikalliseen naisihanteeseen.

Avoin väkivalta, julmuus ja raju seksuaalisuus ovat elokuvien dramaattista ainesta. On jo kauan siitä, kun seksuaalisuuteen vain häveliäästi viitattiin. Nykyelokuvissa esimerkiksi naisruumiin kaikkia toimintoja kuten kuukautisia, keskenmenoja, synnytystä ja aborttia kuvataan avoimesti. Yhtä hyvin voidaan näyttää myös yhdyntää, itsetyydytystä tai jopa joukkoraiskausta. Tyypillisesti aineksista puristetaan kaikki irti toiston ja pitkittämisen keinoilla.

Filippiiniläisessä elokuvassa on tavallisesti paljon puhetta, huutoa ja sanaleikkejä. Verbaalinen ilotulitus polveutuu paikallisesta teatteriperinteestä, missä kyky sanalliseen mittelyyn ratkaisi henkilöiden paremmuuden. Mieltymys sanaleikkeihin ilmenee nykyisin myös haluna sekoittaa eri kieliä vapaasti (taolish-ilmiö).

Tähtikultti on eräs elokuvien peruspiirteistä. Näyttelijälle maksetaan pikemminkin esiintymisestä kuin roolihahmon luomisesta; hän esittää jokaisessa roolissaan aina itseään, ts. ominaisuutta, joka liitetään häneen. Joku esittää aina kevytkenkäistä naista, toinen kovaa kundia, kolmas Hannu Hanhea, neljäs marttyyria. Käsikirjoituksia luodaan varta vasten tietyille näyttelijöille.

Miehille toimintaa, naisille tunteita

Elokuvat jakautuvat selkeästi sukupuolittain kahteen ryhmään, melodraamaan ja toimintaelokuvaan. Juoni ei kummassakaan perustu vahvan miehen ja naisen muodostamaan parikuvioon, vaan yksilötarinoihin. Nykyisin vahvasta mieshahmosta on tullut toimintaelokuvien sankareita, kun taas voimakkaat naiset ovat melodraaman kunnianhimoisia, uhkaavia hahmoja. Vaikka elokuvissa sukupuolilla on edelleen romanttista kiinnostusta toisiinsa, toinen sukupuoli on mukana pikemminkin tukemassa kuin päähenkilön kanssa merkitykseltään tasaveroisena.

Yksi melodraaman aihe on kärsimys, toinen on naisen taistelu häneen kohdistuvaa patriarkaalista rajoittamista kohtaan.

Neitsyt Maria ja Maria Magdalena - kaksi vastakkaista naishahmoa

Tuottaja-ohjaaja Marilou Diaz-Abaya väittää, että filippiiniläisessä elokuvassa naiskuva on puristettu lähinnä kahteen hahmoon. Toinen on Neitsyt Maria eli kärsivä vaimo ja äiti ja toinen Maria Magdalena, "prostituoitu, jolla on kultainen sydän". Elokuvat jakautuvat näiden kahden naissankarin mukaan nyyhkyleffoihin ja seksileffoihin.

Nyyhkyleffat ovat lähinnä naisille suunnattuja. Juoni on naiskeskeinen ja keskittyy naisten kärsimyksen. Tuhkimotarina on tyyppillinen nyyhkyleffan aihe. Seksielokuvissa (*bomba*-elokuvissa) taas naispuolinen päättähti on ekshibitionistisessa roolissa enimmäkseen miehistä, tirkistelevää yleisöä varten.

Vaihtoehtoisia naishahmoja, kuten kapinallisia, kohtaa yleensä elokuvassa jokin rangaistus. Harvoin näytetään naiskohtalo, jossa nainen kehittyy poliittiseen ja yhteiskunnalliseen tietoisuuteen, kuten kaikkien aikojen ehkä kuuluisimmassa vaihtoehtoelokuvassa *Sister Stella L*, jonka ohjasi Mike de Leon vuonna 1984.

Filippiiniläisissä elokuvissa toistuvat hahmot, jotka ovat tuttuja jo kansalliskirjailija José Rizalin espanjalaista kolonialismia vastustaneista romaaneista 1800-luvun lopulta. Tämä pätee moniin elokuviin itse Rizalin elämästä tehtyjen lisäksi, joita niitäkin on monta. Tärkein hahmo on Maria Clara, Rizalin naispäähenkilö, joka aikoinaan nostettiin filippiiniläiseksi naisihanteeksi. Maria Claran hyveet toistuvat monissa elokuvien naishahmoissa feministien arvosteluista huolimatta.

Toinen Rizalin naishahmoista on Doña Consolacion. satiirinen

muotokuva koloniaalisesta pinaysta, joka yrittää olla espanjalaisempi kuin espanjalainen miehensä. Uusissa elokuvissa tämä hahmo toimii usein parodiana rikkaasta luokasta paheineen kuten lihavuus, ahneus ja ulkomaalaisuuden ihannointi.

Marttyyrisyndrooma on filippiiniläisten naiselokuvien peruselementti. Yleisö haluaa eläytyä nuoren epäoikeudenmukaisuuden uhrin ahdinkoon. Pitkitetty kärsimys kohotetaan suorastaan kansalliseksi hyveeksi. Tämä liittyy toiveajatteluun, että viaton kärsimys joskus palkitaan, jollei tässä maailmassa, niin seuraavassa. Unelmien prinssi vie herraskartanoon, sankarittaresta tulee suuri tähti.

Lähteet

Bautista, Arsenio "Boots". *History of Philippine Cinema*. Osoitteessa http://www.alohatouch.com/asian203/history_of_philippine_cinema.htm.

David, Joel (1990). *The National Pastime. Contemporary Philippine Cinema*. Anvil Publishing, Inc. Pasig, Metro Manila.

Diaz-Abaya, Marilou (1994). *Images of Women in Philippine cinema*. Abstract of a paper to be presented at the Philippine Film Symposium, Canberra, 23-25 September 1994, organised by the ANU Philippine Studies Group & Dept of Political and Social Change. Osoitteessa <http://csf.colorado.edu/femisa/1994/msg01604.html>.

Reyes, Emmanuel A. (1997). *Notes on Philippine Cinema*. De la Salle University Press, Inc., Manila.

Rivera-Ford, Aida (1986). On Philippine Culture. *Solidarity* Nos. 108-109, 1986, s. 78-88.

Tiongson, Nicanor G. (1981). Four Values in Filipino Drama and Film. Teoksessa Baltasar, Silverio & Teresita E. Erestain & Ma. Fe S. Estanislao: *Philippine Literature. Past and Present*. Katha Publishing Co., Quezon City. Alunperin julkaistu 1977.

Muutamia ohjaajia ja heidän tärkeimpiä elokuviaan

(nimien suomennotokset Riitta Vartti)

Kuva Mike de Leonin ohjaamasta elokuvasta *Sister Stella L.*

Mike de Leon (s. 1947-)

Ohjaaja, käsikirjoittaja, tuottaja, opiskellut Saksassa. Elokuvat

heijastavat filippiiniläistä psyykeä ja pohtivat maan luokkajakoa, poliittisia mielettömyyksiä ja monimuotoista pirstoutuneisuutta. Joitakin hänen elokuviaan on nähty myös kansainvälisillä festivaaleilla. *Bayaning Third World* on Mike de Leonin tulkinta kansallissankari José Rizalista.

- 1976 *Itim* ("Musta")
- 1977 *Kung Mangarap Ka't Magising* ("Kun haaveilet, herää")
- 1980 *Kakabakaba Ka Ba?* ("Hakkaako sydämesi?")
- 1982 *Batch '81*
- 1984 *Sister Stella L.* ("Stella L., nunna")
- 1999 *Bayaning Third World* ("Kolmannen maailman sankari")

Ishmael Bernal (1938-1996)

Ohjaaja, käsikirjoittaja, elokuva-alan opettaja. Historiallisia draamoja, komedioita, kokeellisia elokuvia, arjen kuvauksia, joissa korostuu yhteiskunnallisuus. Monet elokuvista käsittelevät naisten elämää. Myös televisiosarjoja.

- 1971 *Pagdating Sa Dulo* ("Huipulla")
- 1980 *City After Dark* ("Manilan yö")
- 1982 *Himala* ("Ihme")
- 1984 *Working Girls I* ("Ilotytöt I")
- 1987 *Working Girls II* ("Ilotytöt II")
- 1993 *Wating* ("Kadulla kasvanut")

Lino Brocka (1939-1991)

Kansallistaiteilija. Ehkä Filippiinien tunnetuin, kansainvälisesti palkittu ohjaaja. Hänen ohjaamansa elokuvat ovat yhteiskunnallisia draamoja, jotka ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin.

- 1970 *Wanted: Perfect Mother* ("Halutaan täydellinen äiti")
- 1974 *Tinimbang Ka Nguni't Kulang* ("Punnittu mutta kevyeksi havaittu")
- 1975 *Maynila, Sa Mga Kuko Ng Liwanag* ("Manila neonvalojen paahteessa")
- 1981 *Binata Si Mister, Dalaga Si Misis* ("Herra on poikamies, rouva on neiti")
- 1984 *Bayan Ko: Kapit Sa Patalim* ("Kotimaani: Veitsenterällä")
- 1989 *Orapronobis* ("Taistele puolestamme")

Marilou Diaz-Abaya (s. 1955 -)

Ohjaaja, tuottaja, opiskellut Los Angelesissa ja Lontoossa. Elokuvat käsittelevät ennen kaikkea naisten elämää. Monia elokuvista on palkittu kansainvälisillä festivaaleilla eri puolilla maailmaa. Ohjannut myös televisio-ohjelmia. Diaz-Abayan elokuva kansallissankari *José Rizalista* oli budjetiltaan Filippiinien kaikkien aikojen kallein.

1980 *Brutal* ("Julma")
 1983 *Karnal* ("Lihallinen")
 1993 *Kung Ako'y Iwan Mo* ("Jos jätät minut")
 1998 *Sa Pusod Ng Dagat* ("Meren syvyydessä")
 1999 *José Rizal*
 1999 *Muro Ami* ("Muro Ami -sukeltajat")

© Riitta Vartti, päivitetty 15.3.2002

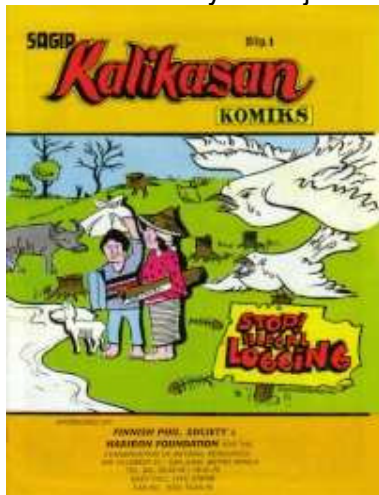
Lisää tietoa filippiiniläisestä elokuvasta

Filippiinien yliopiston elokuvakeskus (UP Filmcenter)

Sarjakuva - *komiks*

Esimerkiksi kirjailija Balagtasin klassikkoteos *Florante at Laura* on saatavilla myös sarjakuvana.

Filippiinit-seura valmisti 1990-

Sarjakuvat (*komiks*) ovat Filippiinien yleisin kirjallisuuden laji. Kirjastoja on toistaiseksi melko vähän ja nekin ovat keskittyneet suurimpiin kaupunkeihin, joten kirjat eivät leviä tehokkaasti koko maahan. Omakielistä lasten ja nuorten kirjallisuutta on hyvin vähän. Aikuisetkin tyydyttävät lukuhimoja enemmän sarjakuvilla. Esimerkiksi kansalliskirjailija José Rizalin teoksista ja muista klassikoista on tehty myös sarjakuvamuotoiset versiot. Niin hallitus, kansalaisjärjestöt, kirkot kuin muutkin yhteisöt hoitavat kampanjansa ja tiedotuksensa paljolti sarjakuvien avulla. Monet tunnetut kirjailijat kirjoittavat sarjakuvatekstejä.

ympäristöjärjestö Haribonin kanssa sarjakuvalehden, jolla kerrottiin ympäristöongelmista.

Musiikki

Filippiiniläinen kuoro De la Salle University Chorale konsertoi Suomessa

Maailmaa kiertänyt filippiiniläinen kuoro **De la Salle University Chorale** esiintyi myös Helsingin seudulla elokuussa 2004. Kuoro esitti monipuolisen ohjelman, johon sisältyi klassista musiikkia, nykymusiikkia, kansanlauluja ja pop-musiikkia. Kuoro on menestynyt erinomaisesti lukuisissa tunnetuissa eurooppalaisissa kuorokilpailuissa ja saanut mm. Tampereen sävelessä tuomaristolta kolme kultaista leimaa, korkein mahdollinen ja harvoin annettu luokitus. Kuoro konsertoi Helsingin Pyhän Marian ja Vantaan Myyrmäen kirkoissa.

Lisätietoa kuorosta [Petri Ruudulta](#).

Filippiiniläistä kansanmusiikkia Suomessa

Korkeatasoinen filippiiniläinen kansanmusiikkiyhtye KASARINLAN vieraili Helsingissä kesäkuun alussa 2000.

Kasarinlan on vuonna 1985 perustettu kokoonpano, joka tutkii, kehittää ja esittää kansanmusiikkia Filippiinien eri puolilta sekä laulettuna että käyttäen erilaisia soittimia. Siihen kuuluu 12-24 jäsentä, joista 16 vieraili Suomessa. He ovat musiikin ammattilaisia, opiskelijoita, amatöörejä ja alkuperäiskansojen edustajia Cordilleran alueelta Pohjois-Filippiineiltä sekä eteläiseltä Mindanaon saarelta. Suomen

vierailulla heitä johti professori Felipe M. de Leon Jr. Filippiinien yliopistosta.

Nenähuilun soittaja.
Kuva: Riitta Vartti